

Sögufélagið Steini – starfsár 2012 – 2013

Það sem helst hefur drifið á daga Sögufélagsins frá síðasta aðalfundi þess þann 29. febrúar 2012.

Helst er það að í apríl sl. voru sett upp tvö sögu- og upplýsingaskilti sem stjórn Sögufélagsins hafði unnið að veturinn áður. Annað skiltið kom á Klébergið og er það um sögu skólans og aðra þjónustu á svæðinu ásamt panoramamynd sem nær frá Búa að Gróttu. Við Olís verslunina við Vesturlandsveg var sett upp skilti um helstu sögustaði á Kjalarnesi.

Í maí var haldin ljósmyndasýning í Fólkvangi í samstarfi við Kjósarstofu og Þjóðminjasafnið. Þar voru sýndar áratuga gamlar myndir af Kjalarnesi og úr Kjós. Þær eru í eigu Þjóðminjasafns Íslands. Þar voru m.a. myndir eftir Þorstein Jósefsson sem tók hér margar fallegar myndir á árum áður, t.d. myndir af „síðasta bænum í dalnum“, þ.e. Ártúni. Margar myndir hans prýða bókina um Kjalnesinga. Leikurinn fólst í því að auðkenna myndirnar, þ.e. að nafngreina menn og staðsetningar. Það gekk vel og var vel sótt. Kvenfélagið var með kaffiveitingar.

Upplýsingaskilti á Kjalarnesi fengu brautargengi í rafrænni kosningu meðal íbúa í verkefninu Betri Reykjavík. Sögufélagið Steini tók að sér að vinna efni á skiltin og vera í samskiptum við Reykjavíkurborg og hönnuð skiltanna um framkvæmdina. Mikil vinna var lögð í efnisöflun og framsetningu þess, einkum af formanni og gjaldkera félagsins. Unnið var efni á skilti um Kjalnesingasögu sem mun standa á Klébergi og á skilti um náttúrufar sem verður við útsýnisstað fyrir neðan Sjávarhóla. Vinnu við skiltin tvö er svo til lokið og standa vonir til að eitt skilti til viðbótar verði unnið á þessu ári fáist til þess fé.

Í lok júní síðastliðinn voru Kjalnesingadagar haldnir sem endranær. Messu að Esjubergi var frestað sökum þess að vígsla nýs biskups bar upp á sama sunnudag og menningardagskrá Sögufélagsins var haldin. Sögufélagið sá um kaffiveitingar. Haldnir voru tveir fyrirlestrar. Ómar Smári Ármannsson fornleifafræðingur sagði okkur frá seljabúskap á Kjalarnesi, m.a. í Blikdal þar sem hann hefur stundað rannsóknir á þeim gömlu fjárseljum sem tilheyrðu Saurbæ og Brautarholti fyrr á tíð. Sel var tímabundinn nytjastaður frá tilteknum bæ, venjulega í upplandinu. Seljatíminn á þessu svæði var venjulega frá 6. til 16. viku sumars og var þá búpeningurinn fluttur upp í selið, fært frá og unnin matvara úr mjólkinni. Það mun hafa verið a.m.k. átta selstöður frá Brautarholti og Saurbæ í Blikdal. Þar eru seljarústir enn greinilegar. Í sumum tilvikum má leiða að því líkur að heiðarbæir hafi byggst upp úr eldri selstöðum t.d. í

Stardal. Árni Björnsson þjóðháttufræðingur sagði okkur frá síðum tengdum Jónsmessuhaldi en svo vildi til að þennan dag bar upp á Jónsmessu. Jónsmessan dregur nafn sitt af Jóhannesi skírara. Hátíðahöld um þennan hjartasta tíma ársins eiga sér þó mun eldri sögu en kristin trú. Þetta er ævafornt alþýðuhátíð sem tengist því að sumarsólstöður eru um þetta leyti og dagurinn lengstur. Henni tengist ýmis forn átrúnaður. Sem dæmi má nefna að þá á að vera hægt að tína svonefnt draumagras. Það skal vökva í helguðu messuvíni, síðan lagt í nýdauðs manns leiði og láta vera þar í þrjár nætur. Síðan skal taka grasið úr moldinni og láta það liggja inni í Biblíunni hjá 63. Davíðssálmi aðrar þrjár nætur. Síðan skal geyma grasið í hveiti og hvítum dúk og leggja það undir hægri vanga. Þá mun menn dreyma það sem þeim langar að vita, til dæmis verðandi maka sinn.

Sögufélagið fór í tvær gönguferðir á sl. ári. Síðasliðið haust var haldið inn Blikdalinn í leit að seljarústum. Veður var gott og sól skein í heiði. Ekki tókst að fara alla leið að seljunum í þetta sinn en helst bar til tíðinda að Sögufélagsmenn björguðu afvelta lambi frá bráðum bana. Í nóvember sl. klifu Sögufélagsmenn Kvensöðlana, einnig í blíðskaparveðri. Í sömu ferð heimsóttu Sögufélagsmenn hinn merka Gvendarbrunn sem er á hinum gömlu jarðamörkum Esjubergs og Skrauthóla. Gvendarbrunnar eru víðar á landinu og nafn þeirra tengt Guðmundi góða Arasyni biskupi á Hólum (1161-1237) en sagt er að hann hafi farið um landið og vígt brunna sem eftir það voru taldir hinar bestu heilsulindir. En ýmis kraftaverk voru tengd þessum ágæta biskupi.

Sögufélaginu barst nýverið vegleg gjöf frá Theodóri gjaldkera félagsins og fjölskyldu hans. Það er mynd af vanadísinni Freyju og köttum hennar sem hin unga og efnilega listakona Fríða Theodórsdóttir teiknaði af sinni alkunnu snilld. Myndin hangir í salnum í Fólkvangi en samkvæmt norrænu goðafræðinni var Fólkvangur heimili Freyju. Sögufélagið þakkar Theodóri, Fríðu og fjölskyldu kærlega fyrir gjöfina.